

הלכות ברכות – שיעור פתיחה

שלושה סוגי ברכות

- ברכות הנהנין – על אכילה שתיה וריח שאדם נהנה מהם.
 - ברכות המצוות – על עשיית מצוות, בלי קשר להנאה של האדם.
 - ברכות השבח – כדוגמת ברכות רעמים וברקים וכדו'.
- במסלול זה נעסוק בעיקר בדינים הקשורים לברכות הנהנין.

מקורות לברכה

ברכה אחרונה: כתוב בתורה "ואכלת ושבעת וברכת..." ומכאן לומדים שיש חיוב לברך את ה' בסיום אכילה. בפשטות, החובה מהתורה לברך ברכה אחרונה נאמרה רק על אכילת לחם, וחכמים למדו מכך ותקנו לברך לאחר אכילת כל סוגי המאכלים (עיי' בס"י רט סעיף ג ובמשני'ב ובעז"ה נלמד זאת בהמשך).

ברכה ראשונה: אין לה מקור מפורש בתורה, אלא חכמים למדו מסברא שצריך לברך לפני האכילה, כפי שכתוב בגמרא: "אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה ללא ברכה" ורש"י מסביר: **סברא היא** שכיון שנהנה צריך להודות למי שבראם. כלומר ברכה ראשונה היא כעין נטילת רשות מהבעלים של המאכל (ברכות לה. וברש"י ד"ה אלא סברא הוא).

אכילה ללא ברכה: הגמרא כותבת שמי שאוכל בלי שקודם יברך, נחשב כגזלן, וכמי שמעל בקודשי שמיים (ברכות לה. ולה.).

זהירות מברכה לבטלה

מצד אחד אנחנו רואים את חשיבות הברכה, שאסור לאדם להנות מהעולם הזה בלי ברכה, אבל מאידך, יש איסור חמור להוציא שם שמיים לבטלה, אפילו כשמכוון לשבח את הקב"ה.

כותב הרמב"ם: המברך ברכה שאינה צריכה, הרי זה נושא שם שמיים לבטלה, והרי הוא כנשבע לשווא, ואסור לענות אחריו אמן (מובא בס"י רט"ו סעיף ד).

הטעם לזה, למרות שמזכיר את שמו של הקב"ה בדרך ברכה וכבוד, זהו מכלל היראה להזכיר את שמו רק בדרך שבח והודאה במה שמחוייב (משנ"ב שם).

ומכאן אנו למדים על החובה הגדולה לדעת את הלכות ברכות, שכן מצד אחד אסור להנות ולאכול בלי לברך, מצד שני צריך לדעת היטב מה לברך ומתי לברך.

ובאמת, הגמרא כבר כותבת, שצריך ללכת ללמוד את הלכות ברכות מפי רב. ומה שכתוב שמי שמסתפק בברכה יכול לברך שהכל, זה דווקא אם למד מפי רב, ועדיין יש ספק, אבל מי שלא למד לא יוכל לאכול עד שיברר את הברכה הנכונה והראויה (רי"ב י"ח).

להלן הנושאים המרכזיים שבהם נעסוק בס"ד:



הלכות ברכות – שיעור פתיחה

דיני ברכה ראשונה: התנאים הנדרשים כדי לברך מבחינת כמות ומבחינת טעם/על מה חלה הברכה/תוקפה של הברכה.

דיני ברכה אחרונה: התנאים הנדרשים לברכה בכמות ובזמן/ צירופים של מאכלים שונים לברכה / שינוי מקום באכילה.

מאכלים שונים: דיני קדימה – סדר הברכות / דיני עיקר וטפל - כיצד נברך על מאכלים שונים הנאכלים יחדיו.

דיני פת: מתי מברכים על פת המוציא לחם מן הארץ ומתי בורא מיני מזונות.

ברכה לבטלה – סוגי ברכה לבטלה \ אכילה סמוך לסעודה \ אכילה בתוך הסעודה.